

Opera suspicionată (OS)
Suspicious work**Opera autentică (OA)**
Authentic work

OS	Radovan, A., Interferențe româno-sârbe în Banat în secolul al XIX-lea, Excelsior art: Timișoara (2003).
OA	Pârvulescu M., Școală și societate în Banat – secolul al XIX-lea. Contribuția școlii la formarea elitelor românești, Brumar:Timișoara (2000).

Incidența minimă a suspiciunii / Minimum incidence of suspicion

p.159-190

p.90-113

Fișa întocmită pentru includerea suspiciunii în Indexul Operelor Plagiate în România de la www.plagiate.ro

Mihai Pârvulescu

ȘCOALĂ ȘI SOCIETATE ÎN BANAT
secolul al XIX-lea

Contribuția școlii la formarea elitelor
românești

BRUMAR

dr. Mihai Pârvulescu

**Școală și societate în Banat
secolul al XIX-lea
Contribuția școlii la formarea
elitelor românești**

BRUMAR
TIMIȘOARA, 2000

b. Liceul Piarist din Timișoara

Fondatorul Ordinului Piarist a fost St. Josephus Calasanticus, care s-a născut la 11 septembrie 1556, în orașul Peralta, provincia Aragonia (Spania). Făcea parte dintr-o familie de nobili ce stăpâneau cetatea Calasonz.

La 17 decembrie 1583, St. J. Calasanticus a fost hirotonit de Episcopul din Urghell. După 4 ani de preoție, ajunge Vicar episcopal al aceleiași dieceze.

În anul 1597 deschide la Roma o școală intitulată „Scholae Piae Pauperum“ ce avea ca scop educarea copiilor săraci în spirit evlavios.

La 25 martie 1617, J. Calasanticus se călugărește sub numele de Josephus a Matre Dei“.

În anul 1621, Papa Grigore al XV-lea promovează societatea lui Calasanticus la rangul de Ordin cu titlul „Clerici Regulares Scholarum Piarum“.

Ca răsplată pentru merite deosebite, Calasanticus a fost ridicat la demnitatea de Superior General al Ordinului la data de 28 aprilie 1622. Va îndeplini această funcție până la 25 august 1648, când încetează din viață la Roma.

Papa Benedict al XIV-lea l-a beatificat în anul 1748, iar Papa Clement al XIII-lea îl va canoniza în anul 1761⁴⁸.

Originea Liceului Piarist din Timișoara trebuie căutată în comuna Sântana din județul Arad.

În jurul anului 1748, Iacob Bibici, consilier regal și vicecomite al Aradului, ridică o biserică pentru credincioșii comunei. Acesta își propune ca biserica să se ocupe și de „creșterea tineretului și educarea lui în spiritul Sfintei Biserici romane“⁴⁹. După ce renunță la ideea de a încredința biserica ordinului călugărilor franciscani, din Bosnia, ce aveau biserică și mănăstire în Timișoara, la 23 octombrie 1750, Iacob Bibici va dona 15.000 de florini „părinților piariști“ pentru a înființa un gimnaziu cu trei clase, ce urma să se îngrijească de viața spirituală și de ridicarea nivelului cultural al locuitorilor din comuna Sântana.

Necesitatea înființării gimnaziului este justificată în scrisoarea de fundație în modul următor: „din cauza războaielor groaznice și a îndelungatei stăpâniri turcești, creștinii din ținuturile Timișului și al Mureșului au uitat atât datorii creștinești, cât și științele bune. Ordinul Piarist va avea menirea să ridice nivelul sufletesc și cultural al populației creștine din acele ținuturi“⁵⁰.

Redăm în continuare conținutul scrisorii de fundație: „Cum proinde im cundem, qua degimus Regni nostri Mariano-Apostolicii iracium, per qvem nimirum se Temesis atque Marusius, realvuni, bellorum, calamitas Partium aulem diuturna barbarorum tyranis cum officiorum, christianarum, ablicionem lum citam bonarum litterarum ignoralionem dudum iambinvexeril, parachabila longa animi deliberatione,

valis concordibus statuimus, his atriusque reipublicale incomodis pro modula nasiro medelam jerre. Et quia certum nobis atque exploratum esitam sponsae Cristi Romano — orthodoxae Ecclesiac minisros sonctiores quam patriae nostre dulcissimae viros magis idoneas educari limare et amore. Dei Hicrisque humanioribus ab ipsa stalim adoescentia instituantur, in Religiones Paires a Schalis Peis muncupaos aculos nostras convertimus. His igitur R.R.P.P. titula Piae alque in perpetuum (quod ex animo-cupimus) duralurae fondationis offerimus:

Primo: Quindecim florenorum Rhenensium Milia, id est ratem summae huguis, ego Jarahus Bibich, alteram, nero medietatem charrisma. Contaralis mea Margareta Tomean cuqus capitalis summae legare. Interusuriam sex pro centrum tam Nos ipsi quam Hacredes, succesores, aut Lejataray nostri tenebimur atque tenebuntur, quat omnis in duabus terminis (computando tempus ab Emanatione primi contractus Anno 1750 die 11-a leris imiti) noninantis jam Patribus rile atque integre pendere donec dictarum quindecim florenorum Rhenensium rile atque integre pendere donec dictarum quindecim florenorum Rhenesium Milium Capitalis Summa simul ar in dolidum Hungariae Scholarum Piarum Provinciae numerata non fuerit.

Secundo: Pro securitae Piae huyus noastrae Foundationis Titulo Hypothacae, in aequivalenti nimirim summa obligamus et inscribimus nostra Universa utrinque Bona Mobilia atque, quacunq; denum nomine noncupenda.

Tertio: Cedimus in perpetuum buie sacro ordini Templum in appido nasiro sanciae Annae impensis nostris cretum cum Turri, Campanis atque nostris reser-vantes. Quim imo tenebimur et Hos et succesores nostri hac Dei Templum dotare, id esi: quacunq; fatali casum ruinam aliquam paleretur, impensis aul successorum restaurare.

Quatro: Nostris periler impensis exadificatum. Temploq; huic conliquam Religiosum Domicilium pariae anni id est cum Schalis, (Theatro, Bibliotheca, Infirmaria, Cellis regularilus, Refectoria, Culina, Prompluario sive Dispensa ut Vacamus Cellario et reliquis accessorys absolutum, omniq; Supellectile domestica instructum, uno cum fundo adiacente pro harto al Allodio jam designato toties memoralis Patubus perennoliter cedere.

Quinto: Offerimus practerea liberrraum Signatiotem et Sylva Harcabensi dicta: provenium Sabhathinum unius Mollae Sufficiens pro sacri huyus Ordinis currum unum quatteor equis et relequis, Accessorys instructum⁴⁵¹.

Deoarece în acel ținut al regatului mariano-apostolic în care trăim și prin care curg Timișul și Mureșul, pe de o parte, războaiele nenorocite, pe de altă parte, tirania îndelungată a barbarilor aduse cu sine demult uitarea datoriiilor creștinești și necunoștința științelor bune, după multe chibzuieli ale sufletului, socotim că se cuvine ca după modesta noastră putință să remediem aceste neajunsuri ale țării. Și pentru că suntem siguri și convinși că atunci vom crește slugi mai sfinți pentru

Ordinul împăratului a fost categoric. Piaristii trebuiau să se mute în Timișoara, unde li se dădea Mănăstirea Franciscanilor ce se afla într-o stare deplorabilă. Acest fapt este recunoscut și de ordinul împărătesc care prevede ca „directorul de Studii din Oradea și Administrația Camerală din Timișoara să se îngrijească de o altă clădire pentru Gimnaziul Piaristilor”⁶⁹.

Anul școlar 1789/90 începe la Timișoara cu un gimnaziu ce avea 5 clase, iar ca rector pe Ludovic Szömi și patru profesori.

În perioada 1790–1850, Gimnaziul Piarist a avut următorii directori (10)⁷⁰:

1789–1791	Vasile Kossik
1791–1793	Iosif Belloth
1793–1801	Ioachim Huher
1801–1802	Petru Szulman
1802–1804	Iosif Domikovics
1805–1814	Emeric Vegh
1814–1821	Jeronim Zimontsek
1821–1846	Anton Schmidt
1846–1849	Aloisu Lapony
1849–1855	Ignățiu Manhasdt

și a școlarizat un număr de 15.763 elevi, după cum urmează⁷¹:

Anul	1789	1790	1791	1792	1793	1794	1795	1796
Nr. elevi	36	39	72	69	111	104	108	78
Anul	1797	1798	1799	1800	1801	1802	1803	1804
Nr. elevi	95	80	125	120	133	146	137	148
Anul	1805	1806	1808	1809	1810	1811	1812	1813
Nr. elevi	145	167	249	237	–	174	175	188
Anul	1814	1815	1816	1817	1818	1819	1820	1821
Nr. elevi	239	256	237	216	244	230	314	332
Anul	1822	1823	1824	1825	1826	1827	1828	1829
Nr. elevi	361	372	412	428	365	450	415	427
Anul	1830*	1831	1832	1833	1834	1835	1836	1837
Nr. elevi	393	350	370	431	458	452	455	431
Anul	1838	1839	1840	1841	1842	1843	1844	1845
Nr. elevi	421	382	360	365	358	372	426	401
Anul	1846	1847	1848	1849	1850			
Nr. elevi	371	353	177	147	221			